

PANEVĖŽIO APYGARDOS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2011 m. gruodžio 8 d.
Panevėžys

Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės Birutės Jonaitienės, kolegijos teisėjų: Laimutės Sankauskaitės, pranešėjos Zinos Mickevičiūtės, sekretoriaujant Loretai Girdziušienei, dalyvaujant ieškovei Z. V. L. ir jos atstovei adv. Rūtai Čilinskaitei, atsakovams A. R., VšĮ „Versmės“ leidyklos atstovui P. J. ir jų atstovei adv. Agnei Bilotaitei,

viešame teismo posėdyje apeliacine žodinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės Z. V. L. apeliacinį skundą dėl Vilniaus 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-636-535/2010 pagal ieškovės Z. V. L. ieškinį atsakovams A. R., VšĮ „Versmės“ leidyklai dėl garbės ir orumo gynimo bei neturtinės žalos atlyginimo priteisimo

n u s t a t ė :

Ieškovė prašė teismą įpareigoti atsakovus per dvi savaites nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos savo lėšomis laikraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“ išspausdinti paneigimą „Informuojame, kad leidyklos „Versmės“ 2006 m. išleistoje knygoje „Papilė, II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) A. R. parengto trečiosios dalies skyriuje „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“, 469 puslapyje paskleisti duomenys „Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigų, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4-5 belaisvius, vesdavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos J. K. sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir A. B., egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo. <...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos akto duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius“ neatitinka tikrovės ir žemina O. P. bei jos dukters Zofijos V. L. garbę ir orumą bei priteisti iš atsakovų 5 000 Lt neturtinę žalą. Nurodė, kad nesutinka su atsakovų paskleista informacija apie tai, jog jos senelio J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla, nes kieme vokiečiai laikė sovietų karo belaisvius tik keletą valandų, jokios vaišės sodyboje vokiečių kariams nebuvo surengtos ir jos šeimos nariai vaišėse nedalyvavo, todėl knygoje nurodyti teiginiai neatitinka tikrovės, žemina jos garbę ir orumą.

Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas 2010-02-08 sprendimu ieškinį atmetė. Nurodė, kad atsakovų paskleisti ginčo duomenys atitinka tikrovę. Atsakovas A. R., paskleisdamas duomenis atsakovo VŠĮ „Vermės“ leidyklos išleistoje knygoje „Papilė II, III dalys“, vadovavosi Lietuvos ypatingajame archyve esančia medžiaga: O. P. baudžiamąja byla, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 26740/3; byla–formuliaru dėl O. P. (gim. *(duomenys neskelbtini)*), LYA, f. K-1, ap. 45, b. 729; Šiaulių apskrities Akmenės rajono Komunistų partijos dokumentais, LYA, f. 5780, ap. 3, b. 11; Akmenės rajono MGB skyriaus 2-ojo skyriaus dokumentais, LYA, f. K-1, ap. 15, b. 4; taip pat Lietuvos centriname valstybės archyve esančia informacija apie Šiaulių apskrities Papilės valsčiaus Augustaičių kaimo gyventojus – 1942 m. Augustaičių k. gyventojų surašymo duomenimis, LCVA, f. R-743, ap. 2, b. 6397. Atsižvelgdamas į tai, teismas sprendė, kad ginčo teksto autorius rėmėsi ne tik O. P. baudžiamojoje byloje, kurioje jos nuteisimas vėliau pripažintas neteisėtu ir ji reabilituota, esančiais įrodymais, bet ir kitais rašytiniais duomenimis ir, ištyręs jų visumą, aprašė istorinius įvykius: sovietų karo belaisvių sušaudymą ir jų laikymą iki egzekucijos. Teismas pažymėjo, kad prašomame paneigti tekste yra tik vienas netikslumas – nurodytas Augustaičių kaimas, nors įvykiai vyko apie 1 km atstumu nuo šio esančioje Papilėje. Teismo vertinimu, faktus, kad J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla (tai patvirtino ir ieškovė) bei kad joje buvo surengtos vaišės vokiečių kariams, pagrindžia byloje esančių įrodymų visumą. Pažymėjęs, kad ginčo duomenys yra istoriniai, teismas sprendė, jog jie nežemina ieškovės ir jos motinos garbės ir orumo, nes juose nenurodoma, kad ieškovė ar jos motina yra kaip nors susijusios su sovietų karo belaisvių laikymo stovykla, neminima apie jų rengtas vaišes vokiečių kariams, ieškovė ir jos motina nėra nepalankiai, neigiamai vertinamos, jos prašomame paneigti tekste neminimos, nurodoma tik Papilė ir J. K. sodyba.

Apeliaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Vilniaus 2 apylinkės teismo 2010-02-08 sprendimą, priimti naują sprendimą ir ieškinį tenkinti. Nurodo, kad teismas nepagrįstai KGB pareigūnų pateiktą informaciją laikė istorine tiesa ir darė išvadą, kad KGB pareigūnų O. P. neteisėtai baudžiamajai bylai sukurta medžiaga yra objektyvus įrodymas. Teigia, kad O. P. baudžiamosios bylos duomenų atitikimas tikrovei buvo paneigtas, todėl atsakovo paskleisti duomenys, kurie atitinka KGB bylą, negalėjo būti laikoma šių duomenų atitikimo tikrovei kriterijumi. Paskelbtų duomenų atitikimą tikrovei atsakovai neįrodė jokiais teisėtais įrodymais. Teismas galėjo priimti sprendimą atmesti ieškinį, jei būtų surinkęs įrodymų, kad tikrovėje buvo faktas, jog ieškovės šeimos sodyboje vokiečiai įrengė karo belaisvių stovyklą, o po to, apiplėšus belaisvius juos sušaudė ir ieškovės šeimos sodyboje vokiečiams buvo surengtos vaišės. Kad šių faktų nebuvo, patvirtina ieškovės sodybos kaimynystėje gyvenę liudytojai A. K., J. M., tačiau teismas nepagrįstai atmetė šiuos įrodymus ir pripažino minėtų faktų buvimą, vadovaudamasis dokumentais, kuriuos prieš jos motiną O. P. parengė TSRS KGB pareigūnai. TSRS teismas, nuteisęs O. P. 1951-12-04 nuosprendžiu nepripažino prieš O. P. surinktų „faktų“, tame tarpe ir tokio, tiems laikams „baisaus“ nusikaltimo, kaip priėmimas į savo sodybą vokiečių okupantų, vaišių jiems surengimo po to, kai buvo sušaudyti ir apiplėšti tarybiniai karo belaisviai.

Be to, iš O. P. ir jos šeimą apkalbėjusių KGB protokoluose asmenų paaiškinimų matyti, kad kai kurie iš jų buvo KGB bendradarbiai. Liudytojas A. K. teisme teigė, kad J. R. apkalbėjo ir jo šeimos narius, kurie taip pat buvo neteisėtai represuoti. Teismas privaloma istorine tiesa ir įrodomąją galią turinčiais laikė KGB surinktus įrodymus, kurių šaltinio - KGB organizacijos ir jos keltų bylų neteisėtumas yra laikomas visiems žinomu faktu. Teismas pažeidė [CPK](#) nuostatas, reglamentuojančias įrodinėjimo taisykles, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991-08-01 nutarimą Nr. 1-1650 „Dėl VSK/KGB aukų atminimo įamžinimo“. Neteisingai įvertino liudytojų J. M. ir A. K. paaiškinimus vien todėl, kad jie įvykių metu buvo nepilnamečiai, o įvykiai buvo daugiau nei prieš 70 metų. Teismas nurodė, kad tokias išvadas daro vadovaudamasis įrodymų visuma, t.y., atsakovo pateiktomis KGB parengtomis represinėmis bylomis, tačiau nenurodė jokių motyvų, kodėl tokiems

„įrodymams“ suteikia didesnę įrodomąją galią nei nuo represijų nukentėjusių liudytojų parodymams. Teigia, jog teismas nepagrįstai pripažino, kad paskleisti duomenys nežemina ieškovės ir jos motinos garbės ir orumo. Nurodo, kad ieškinyje pateiktame tekste aprašoma J. K. sodyba buvo ieškovės šeimos namai. Tiek ieškovė, tiek jos motina O. P. tekste aprašomu laikotarpiu gyveno šioje sodyboje. Visiems Papilėje gyvenusiems asmenims šis faktas yra žinomas. Apie tai teisme kalbėjo liudytojai, patys atsakovai mini ieškovės motinos pavardę, KGB laikraštyje irgi aprašoma ši šeima. Protingam, normaliai mąstančiam žmogui suteikus informaciją, kad J. K. sodyboje karo belaisviams buvo įrengta stovykla, o vokiečių kariams buvo surengtos vaišės, kyla natūrali asociacija su sodybos šeiminkais, tai yra, kad vaišės karo nusikalteliams rengė būtent jie ir kad su jų leidimu ir sutikimu buvo įrengta karo belaisvių stovykla, kad O. P. ir jos šeima, įskaitant ieškovę, įkurdinusi savo šeimos sodyboje vokiečių karius, vaišino juos, tokiu būdu pritardami ir toleruodami čia įvykusias žudynes. Tokie duomenys žemina O. P., o kartu ir ieškovės, garbę ir orumą, gerą vardą visuomenėje, kadangi jos pavaizduotos kaip nusikaltimo bendrininkės. Teigia, jog tam, kad konstatuoti ieškovės ir jos motinos garbės ir orumo pažeidimą nėra būtinas tiesioginis ieškovės ir jos motinos dalyvavimo stovykloje ir vaišėse įvardijimas tekste, kadangi jų palankumas vokiečių kariams, o tuo pačiu ir pritarimas jų vykdytiems nusikaltimams išreikštas netiesiogine, tačiau akivaizdžia forma ir išplaukia iš nurodyto teksto konteksto. Teismas darė nepagrįstą išvadą, kad ieškovės reikalavimas atlyginti neturtinę žalą yra nepagrįstas, nes ji buvo sukrėsta, jog atkūrus Lietuvos nepriklausomybę niekinės bylos pagrindu toliau žeminamas jos ir jos motinos geras vardas, ji vėl patyrė nesaugumo jausmą, baimę būti apkalbėtai, reputacijos pablogėjimą, menkavertiškumo jausmus. Iki mirties O. P. aplinkinių buvo laikoma amoralium asmeniu, rengusiu vaišes vokiečiams ir sukrovusiu turtus savo šeimai Papilėje nužudytų žmonių sąskaita. Akivaizdu, kad pažeminus O. P. vardą, kartu buvo pažemintas ir jos šeimos narių geras vardas, garbė ir orumas.

Atsiliepimu į apeliacinį skundą atsakovai VŠĮ „Versmės“ leidykla, A. R. prašo apeliacinį skundą atmesti. Nurodo, kad ieškovė neįrodė, jog prašomi paneigti teiginiai žemina ieškovės bei jos motinos garbę ir orumą. Prašomi paneigti teiginiai objektyviai negali žeminti ieškovės ar jos motinos garbės ir orumo, nes prašomuose paneigti teiginiuose nei ieškovė, nei jos motina nėra minima, o sakiniai yra beasmeniai. Ieškovė grindžia ne pačiuose teiginiuose pateikiama informacija, bet „kontekstu“, t.y., su įvykiais nesusijusiam skaitytojui nežinomais faktais, kad ieškovė bei jos motina straipsnyje minimu laikotarpiu gyveno J. K. sodyboje, subjektyviais samprotavimais bei asociacijomis. Aplinkybė, kad išnašoje nurodyto šaltinio pavadinime yra minima O. P. pavardė, objektyviai negali žeminti jos garbės ir orumo, kadangi pačiuose teiginiuose ji nėra minima. Be to, nuoroda į O. P. baudžiamąją bylą yra daroma kelis kartus, kalbant apie belaisvių perlaidojimą ir minint 1951-10-19 ekshumacijos aktą, kurio šaltinis taip pat yra O. P. baudžiamoji byla. Iš išnašoje nurodyto šaltinio pavadinimo („O. P. b. b.“) visiškai nėra aišku, nei kuo O. P. buvo kaltinama, nei kaip ji yra susijusi su aprašomais įvykiais, todėl vien asmens vardo ir pavardės nurodymas šaltinio pavadinime objektyviai negali žeminti asmens garbės ir orumo. Iš straipsnio matyti, jog minima sodyba priklausė J. K., todėl bet kokie samprotavimai, susiję su sodybos šeiminku ir jo tariamu palankumu vokiečių kareiviams, šioje byloje neturi jokios reikšmės, nes ieškinyje nėra reiškiamas dėl J. K. garbės ir orumo gynimo. Teiginys, kad „J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla“, atitinka tikrovę, nes karo belaisvių laikiną buvimą J. K. sodyboje galima pagrįstai vadinti laikina karo belaisvių stovykla. Teiginį, jog „po egzekucijos J. K. sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės“ patvirtina LTSR VSM Akmenės rajono byloje-formuliare Nr. 5144, įregistruotame 1951-05-30, esantys liudytojo B. I. P. ir liudytojo B. A. R. apklausos protokolai. Iš šių protokolų matyti, kad apklausų metu minėti liudytojai patvirtino aplinkybes dėl karo belaisvių stovyklos J. K. sodyboje ir karo belaisvių sušaudymo prie Ventos upės. Liudytojai nurodė tikrovę atitinkančias aplinkybes dėl karo belaisvių sušaudymo, todėl nėra pagrindo abejoti ir jų nurodomomis aplinkybėmis dėl vaišių

karo belaisvių sušaudymo dieną buvimo. Pirmosios instancijos teismas, sprenddamas dėl paskleistų duomenų atitikimo tikrovei, pagrįstai vadovavosi atsakovų pateikta KGB bylose esančia medžiaga kaip istorinių duomenų šaltiniu.

Apeliacinis skundas tenkintinas, pirmosios instancijos teismo sprendimas naikintinas ir priimtinas naujas sprendimas, ieškinį patenkinti (Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 326 str. 1 d. 2 p.). Bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių teismo sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas ([CPK 320 str.](#) 1 d.). Byla nagrinėjama neperžengiant apeliaciniame skunde nustatytų ribų. Absoliučių teismo sprendimo negaliojimo pagrindų nenustatyta ([CPK 329 str.](#)).

Ieškovė Zofija V. L. ir jos atstovė prašė:

1) įpareigoti atsakovus per dvi savaites nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“ savo lėšomis išspausdinti tokio turinio paneigimą:

„Informuojame, kad VšĮ „Versmės“ leidyklos 2006 m. išleistoje knygoje „Papilė II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) A. R. parengto trečiosios dalies skyriaus „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ 469 puslapyje paskleisti duomenys: „*Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4–5 belaisvius, vedavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos J. K. sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir A. B., egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo. <...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius.*“ neatitinka tikrovės ir žemina O. P. bei jos dukters Z. V. L. garbę ir orumą“;

2) priteisti iš atsakovų 5 000 Lt neturtinės žalos ir bylinėjimosi išlaidas.

Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas 2010-02-08 sprendimu ieškinį atmetė, o Panevėžio apygardos teismas 2011-01-14 nutartimi paliko šį sprendimą nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2011-09-09 nutartimi Panevėžio apygardos teismo 2011-01-14 nutartį panaikino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartyje konstatavo, jog byloje nėra ginčo, kad atsakovų paskleista informacija, susijusi su ieškove ir jos motina, nes ginčijami teiginiai, sugretinus juos su ginčo teksto išnašoje daroma nuoroda į O. P. baudžiamą bylą, kiekvienam protingam žmogui sukelia aiškų įspūdį, jog jie susiję su ieškovės motina. Paskleista informacija yra žinia, nes ginčo faktai ir jų duomenys yra apie įvykius – „*laikinos karo belaisvių stovyklos J. K. sodyboje įrengimą*“ ir „*vaišių vokiečių kariams po egzekucijos J. K. sodyboje surengimą*“, kurių buvimą arba nebuvimą galima nustatyti įrodinėjimo priemonėmis. Kad paskleista žinia atitinka tikrovę, privalo įrodyti atsakovai, t. y. žiną paskleidę asmenys. Kasacinis teismas nurodė, kad pagal Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo nuostatas, okupacinių režimų represinių struktūrų bylose esantys duomenys be papildomo jų tyrimo negali būti pripažįstami įrodymais. Įstatymų leidėjo pozicija dėl proceso sovietinėse institucijose neatitikties teisingo teismo ir baudžiamojo proceso principams lemia šių institucijų bylose nustatytų faktinių aplinkybių bei jų teisinio įvertinimo papildomo patikrinimo būtinumą ir civilinėse bylose, taikant pagrindinius civilinio proceso principus bei įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles, tarp jų – ir dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo, taigi – ir dėl atsakovo pareigos paneigti [CK 2.24](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintą prezumpciją, kai sprendžiamas asmens garbės ir orumo gynimo klausimas. Taip pat konstatavo, kad atsakovų

pateikti duomenys negalėjo būti apeliacinės instancijos teismo pripažinti pakankamais išvada, kad atsakovai paneigė [CK 2.24 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą paskleistų duomenų neatitikties tikrovei prezumpciją, padaryti. Sprendžiant dėl ieškovės teisės į garbę ir orumą pažeidimo bei įstatyme įtvirtinto šios teisės gynimo taikymo, turi būti tikslintini faktiniai bylos duomenys, susiję su sąlygų civilinei atsakomybei pagal [CK 2. 24](#) straipsnį taikyti nustatymu.

Nurodyti kasacinio teismo nutarties išaiškinimai yra privalomi teismui, iš naujo nagrinėjančiam bylą ([CPK 362 straipsnio](#) 2 dalis).

Byloje nustatyta, kad 2006 m. atsakovas VŠĮ „Versmės“ leidykla išleido antrąjį monografijos „Papilė II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) tomą. Jame išspausdintas autoriaus A. R. straipsnis „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“, kuriame rašoma: „*Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4–5 belaisvius, vesdavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos J. K. sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir A. B., egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo. <...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius“ (knygos 469 p.). Šių duomenų šaltiniu autorius nurodo O. P. 1951 m. baudžiamosios bylos, saugomos Lietuvos ypatingajame archyve (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 26740/3), medžiagą.*

Ieškovė 2009-06-05 pareikalavo, kad atsakovė VŠĮ „Versmės“ leidykla per dvi savaites nuo reikalavimo gavimo dienos dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“ savo lėšomis išspausdintų jos garbę ir orumą žeminančių duomenų paneigimą, tačiau atsakovė atsisakė tai padaryti (t. 1, b. l. 24-26). Ji teigia, kad ginčo straipsnio dalyje nurodyti duomenys tiesiogiai susiję su jos mirusios motinos O. P., taip pat ir ieškovės (jos dukters) asmenimis, nes straipsnyje aprašomu laikotarpiu abi gyveno J. K., kuris buvo O. P. tėvas ir ieškovės senelis sodyboje. Nurodo, kad jos mama O. P. reabilituota pagal Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1989-07-28 įsaką „Dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo“, o 1989-09-22 Lietuvos TSR prokuratūra išdavė reabilitavimo pažymėjimą.

Atsakovų manymu ginčijamojoje straipsnio dalyje nėra jokių teiginių, tiesioginės ir netiesioginės informacijos iš kurios būtų galima sužinoti ar spręsti, kad straipsnyje minimoje stovykloje be vokiečių kareivių ir sovietų belaisvių buvo kokie nors civiliai asmenys – sodybos šeimininkas J. K., ar ieškovės motina O. P.. Jų nuomone tai, kad straipsnyje neminima ir net netiesiogiai neužsiminama apie ieškovės giminaičius, negali būti keliamas ir nagrinėjamas klausimas apie nepaminėtų neegzistuojančių asmenų garbės ir orumo įžeidimą bei jo gynimą. Nurodo, kad atsakovas A. R. kruopščiai analizavo istorinius šaltinius ir rėmėsi įvairiais šaltiniais. Šioms aplinkybėms įrodyti pateikė Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktorės T. B. B. 2011-11-30 raštą, hum. m. dr. A. B. 2006 metų recenziją apie straipsnį „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“, monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ mokslo darbų komisijos išvadą dėl numatomo spausdinti straipsnio atitikimo pagrindinėms mokslinių straipsnių parengimo sąlygoms ir „Versmės“ leidyklos monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos 2006 metais sąrašą.

Kolegija daro išvadą, kad atsakovo pateikti dokumentai įrodomosios reikšmės, kaip informacijos šaltiniai, patvirtinantys autoriaus atliktą išsamų ir visapusišką aprašomų įvykių tyrimą, neturi. Teisėjų kolegija nesutinka su atsakovų išdėstytais argumentais, o pateikti dokumentai nepatvirtina, kad atsakovas A. R., rašydamas straipsnio Papilės valsčius

pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ ginčo dalį vadovavosi ir kitais, be straipsnyje paminėtų, šaltiniais, patvirtinančiais ginčijamų faktų būvimą.

Atsakovė, VšĮ „Versmės“ leidykla, būdama profesionali viešosios informacijos leidėja, turi pareigą savo veikloje vadovautis Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, humanizmo, lygybės, pakantos, pagarbos žmogui principais, gerbti žodžio, kūrybos, religijos ir sąžinės laisvę, laikytis profesinės etikos normų, Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso nuostatų (VII 3, 43 str.). Įstatymas įpareigoja neskelbti nepagrįstų, nepatikrintų, faktais neparemtų kaltinimų, draudžia platinti apie asmenį jo garbę ir orumą žeminančias ir tikrovės neatitinkančias žinias. Už Visuomenės informavimo įstatymo (VII) ir kitų įstatymų, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, reglamentuojančių viešosios informacijos rengimą, pažeidimus, taip pat už įstatymų nustatytos viešosios informacijos platinimo tvarkos pažeidimus VII ir kitų įstatymų nustatyta tvarka atsako viešosios informacijos rengėjas ar skleidėjas (VII 51 str., [CK](#) 2. 24 str. 5 d.).

Kaip jau minėta, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, jog byloje nėra ginčo, kad atsakovų paskleista informacija, susijusi su ieškove ir jos motina. Autorius po straipsnio teiginių: „*buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla*“ ir „*vokiečių kariams buvo surengtos vaišės*“ nurodo išnašą: „O. P. b. b.“, taip akcentuodamas ir dar labiau sustiprindamas ginčijamų teiginių sąsają su ieškovės motina. Kolegija sutinka su apeliančios argumentu, kad nurodyti teiginiai skaitytojams sudaro išpūdį, jog J. K. sodybos gyventojai, t. y. O. P. šeima, gera valia galėjo dalyvauti, ar dalyvavo įrengiant laikiną karo belaisvių stovyklą ir po egzekucijos surengė vokiečių kariams vaišes.

Fakto, kad 1941 metų birželio mėnesį Papilėje į J. K. sodybą buvo atvesti sovietų karo belaisviai, kurie buvo sušaudyti už sodybos teritorijos, apeliančios neginčija, tačiau straipsnio autoriaus teiginiai, kad „*buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla*“, kad „*vokiečių kariams buvo surengtos vaišės*“, neatitinka tikrovės, žemina jos motinos, o kartu ir jos garbę ir orumą.

Iš byloje esančių O. P. baudžiamosios bylos fragmentų (t. 1, b. l. 103-140) matyti, kad pati O. P. apklausose paaiškino, jog vokiečių jos tėvo J. K. sodyboje organizuota karo belaisvių stovykla egzistavo vieną dieną, vėliau jie buvo sušaudyti, neigė sodybos gyventojų bet kokį dalyvavimą belaisvių sušaudyme, niekada neminėjo apie sodyboje buvusias vaišes. Apie „*įrengtą karo belaisvių stovyklą*“ ir „*vokiečių kariams surengtas vaišes*“ apklausose nurodė liudytojai B. P. ir B. R.. Straipsnio autorius, patikėdamas šių liudytojų parodymais, nepatikrino jų patikimumo. A. R. teigia, susipažinęs ir su O. P. tėvo, J. K., kuris taip pat buvo nuteistas, baudžiamąja byla, tačiau joje apie ginčo teiginius duomenų nerado. Tuo tarpu nagrinėjamojoje byloje apklausti liudytojai A. K. ir J. M. patvirtino, kad netoli J. K. sodybos buvo sušaudyti belaisviai, tačiau apie vaišes nieko negirdėjo. Atsižvelgiant į esamų įrodymų visumą, nėra pagrindo abejoti šių liudytojų paaiškinimais, nežiūrint į tai, kad 1941 metais jie buvo gan jauno amžiaus.

Teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį teismo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu ([CPK 185 str.](#) 1 d.). Kolegija daro išvadą, kad atsakovai nepateikė teismui pagrįstų įrodymų, jog paskleisti duomenys atitinka tikrovę ([CPK 178 str.](#)).

Įstatymas reglamentuoja, kad asmuo turi teisę reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą ir neatitinkančius tikrovės, taip pat atlyginti tokių duomenų paskleidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą. Po asmens mirties tokią teisę turi jo sutuoktinis, tėvai ir vaikai, jeigu tikrovės neatitinkančių duomenų apie mirusįjį paskleidimas kartu žemina ir jų garbę bei orumą ([CK](#) 2. 24 str. 1 d.).

Jeigu tikrovės neatitinkantys duomenys buvo paskleisti per visuomenės informavimo priemonę (spausdoje, televizijoje, radijuje ir pan.), asmuo, apie kurį šie duomenys buvo paskleisti, turi teisę surašyti paneigimą ir pareikalauti, kad ta visuomenės informavimo priemonė šį paneigimą nemokamai išspausdintų ar kitaip paskelbtų per dvi savaites nuo jo padavimo dienos ([CK](#) 2.24 str. 2 d.). Tikrovės neatitinkančius duomenis paskleidė Viešojoji įstaiga „Versmės“ leidykla, todėl ji įpareigojama šiuos duomenis paneigti.

Įpareigojimas paneigti tikrovės neatitinkančias žinias turi būti adekvatus jų paskleidimui. Ginčijami duomenys paskleisti 2006 metais išleistoje knygoje „Papilė II, III dalys“. Ieškovė prašo paneigimą paskelbti dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“. Kolegija sutinka, kad paneigimo būdas adekvatus duomenų paskleidimui, nes knygos leidinys pakartotinai neleidžiamas, o minėti dienraščiai yra populiarus įvairaus skaitytojų amžiaus rate.

Kadangi aukščiau nurodyti tikrovės neatitinkantys duomenys žemina ieškovės motinos O. P. ir pačios ieškovės garbę ir orumą, ieškovė turi teisę į neturtinės žalos atlyginama ([CK 2.24 str.](#)). Neturtinė žala nustatoma pagal [CK 6. 250](#) straipsnyje nurodytus kriterijus: asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Neturtinė žala tai dvasinė skriauda, kurios neįmanoma tiksliai materialiai įvertinti, o galima tik iš dalies kompensuoti. Piniginės kompensacijos už neturtinę žalą paskirtis yra kuo teisingiau atlyginti tai, ko žmogui negali atstoti nei pinigai, nei kitas materialus turtas. Fiziniam asmeniui neturtinė žala padaroma fizinio ir dvasinio pobūdžio pakenkimais, sukeliančiais kančias, išgyvenimus, sveikatos pablogėjimą ir pan. Asmuo tai vertina ir ateities požiūriu, kaip patirtas stresas paveiks tolimesnę jo gyvenimo kokybę, gerą vardą, sveikatą ir pan.

Ieškovė nurodė, tas faktas, kad ir po motinos reabilitavimo toliau žeminamas jos geras vardas, šmeižiama šeima, ją sukrėtė ir sukėlė itin neigiamus dvasinius ir emocinius išgyvenimus ir toliau verčia kentėti nuolatines apkalbas. Jai padarytą neturtinę žalą ji vertina 5 000 Lt suma. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į faktines bylos aplinkybes ir nurodytų kriterijų visumą pripažįsta, jog neatitinkančios tikrovės duomenų paneigimu ir tokio dydžio neturtinės žalos atlyginimu, ieškovės asmeninės neturtinės teisės į garbę bei orumą bus pakankamai apgintos.

Teisėjų kolegijos nuomone ieškovės reikalavimas pagrįstas ir tenkintinas visiškai.

Patenkinus ieškinį iš atsakovų priteisiamos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 79, 80, 88, 93,98](#) straipsniai). Bylinėjimosi išlaidas sudaro: ieškovės sumokėtas 462 Lt žyminis mokestis (t. 1, b. l. 42, 174, t. 2, b. l. 1) ir 3 500 Lt advokato atstovavimas (t. 1, b. l. 7, t. 2, b. l. 7) bei 62 Lt išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, valstybei.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 326 straipsnio 1 dalies 2 punktu

n u s p r e n d ž i a:

Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo 2010 m. vasario 8 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą.

Z. V. L. ieškinį patenkinti.

Įpareigoti Viešąją įstaigą „Versmės“ leidyklą per dvi savaites nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir „Lietuvos žinios“ savo lėšomis išspausdinti tokio turinio paneigimą:

„Informuojame, kad VŠĮ „Versmės“ leidyklos 2006 m. išleistoje knygoje „Papilė II, III dalys“ (11-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija) A. R. parengto trečiosios dalies skyriaus „Papilės valsčius pirmaisiais vokiečių okupacijos 1941-ųjų metų mėnesiais“ 469 puslapyje paskleisti duomenys: *„Archyvinė medžiaga rodo, kad vokiečiai iš Papilės į Augustaičių kaimą atvarė daugiau kaip 100 sovietų karo belaisvių ir J. K. sodyboje buvo įrengta laikina karo belaisvių stovykla. Stovykloje vokiečiai belaisvius iškratydavo, paimdavo dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Po to jie iš stovyklos paimdavo po 4–5 belaisvius, vedavo juos prie Ventos dešiniojo kranto ir ten prie duobių sušaudydavo. Po egzekucijos J. K. sodyboje vokiečių kariams buvo surengtos vaišės. Šiose vaišėse dalyvavo ir A. B., egzekucijos pradžioje motociklu atvažiavęs į Augustaičių kaimą. <...>. Vėliau gyventojai sušaudytų belaisvių kūnus iškasė, pergabeno į Girelės mišką ir čia palaidojo.*

<...>. 1951 m. spalio 19 d. ekshumacijos duomenimis, nužudyta buvo per 126 sovietinius karius. "neatitinka tikrovės ir žemina O. P. bei jos dukters Z. V. L. garbę ir orumą";

Priteisti iš VŠĮ „Versmės“ leidykla, įm. k. 122732630, a. s. N r. (*duomenys neskelbtini*) AB Parex banke, banko kodas 72900 ir A. R., a. k. (*duomenys neskelbtini*) solidariai 5 000 Lt (penkis tūkstančius litų) neturtinės žalos, ir iš kiekvieno: po 231 Lt (du šimtus trisdešimt vieną litą) žyminio mokesčio, po 2 600 Lt (du tūkstančius šešis šimtus litų) advokato atstovavimo išlaidų Z. V. L., a. k. (*duomenys neskelbtini*) po 75 Lt (septyniasdešimt penkis litus) žyminio mokesčio bei po 31 Lt (trisdešimt vieną litą) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, valstybei.

Teisėjai

Zina Mickevičiūtė

Birutė Jonaitienė

Laimutė Sankauskaitė